

NYA

BOTANISKA NOTISER

UTGIFNE AF

N:o 6.

N. J. ANDERSSON.

Juni 1849.

INNEHÅLL: I. ORIG. K. A. HOLMGREN: Excursioner kring Jönköping. II. LITT. DECANDOLLES prodromus, XII vol. WIKSTRÖMS Årsberättelser för 1843 och 1844, 1:sta del. LINDBERGS Syn. plant. in reg. Mäleri or.-bor. WAHLSTRÖMS Pl. vasc. in reg. Telge borealis syn. III. STRÖDDA UND. TRATTINICK †. LINDBERG. *Salices*. ANHÅLLAN.

I. Original-Afhandling.

Några excursioner i Jönköpings närmaste omgifningar under Sommaren 1846, af K. A. Holmgren.

Det var en skön sommarafton. Jag befann mig ombord på en ångbåt, som med jemn fart framgled öfver Wetterns spegelklara yta mot det välbelägna Jönköping. Ju mer vår bullrande farkost närmade sig sitt mål, desto mera höjde sig de särskildta partierna från duken af den tafla, som låg upprullad framför oss; och hvilken tafla! I förgrunden, föga öfver vattenbrynet, ligger den vackra staden, utsträckt liksom en brygga, slagen öfver den långa men trånga dalsträckning, som med sina sjöar å ömse sidor inneslutes af höga och branta sluttningar. I dessas afsattser höja sig täcka landtställen ur de frodigaste lundar och le så vänligt mot den anländande främlingen, då deras fönster glittra mellan träden i aftonsolens gyllene strålar; och längst bort står Taberg som en hörnsten vid slutet af dalen, dystert och hemlighetsfullt, der det reser sig med sin platta topp öfver skogar och berg i det blånande fjerran.

Om Botanisten med rofgrigt öga spejar öfver nejden, så ser dock icke taflan så särdeles lofvande ut. Han ser visserligen redan på afstånd de yppiga ängarne på sluttningarne, men han ser också att ängar upptaga största delen af nejden. Kastar han likväl sin ränsel öfver skuldran i den afsigten att lära känna traktens natur, att göra bekantskap med dess Flora, sådan den är, så tröttnas han naturligtvis icke af att genomströfva en naturskön nejd, äfven om den icke skulle hafva så många sällsyntheter att erbjuda.

Mina få excursioner inskränkte sig till den ofvan nämnda dalen med dess omgifvande höjder samt det närbelägna Husqvarna, men till och med detta inskränkta område var, tillfölje af otillräcklig tid, alltför stort för att af mina ströftåg kunna så tätt genomkorssas, som jag hade kunnat önska. Dessutom drogs jag af vissa omständigheter ifrån orten vid en period af sommaren, då Jönköpingstrakten isynnerhet förtjenar uppmärksamhet i vegetativt hänseende.

Någonting karakteristiskt för nejden är den snart sagdt otaliga mängd af dälder, små och stora, som på tvären skära sluttningarne mot Wettern och den stora, förut omnämnda dalen. Dessa äro merändels djupast ned i fåran fuktade af större eller mindre rännilar, som antingen uppkomma ur något ofvanför höjderna befintligt vatten eller ock så småningom uppvälla i sjelfva sluttningarne. Vegetationen på sidorna af dessa dälder står naturligtvis i sammanhang med den, som förekommer i deras närmaste omgifningar, men hvad som i sjelfva fåran alltid återkommer och som till stor del gifver Jönköpings-Floran dess karakter, är: *Impatiens*, *Stellaria nemorum*, *Scirpus sylvaticus*, *Lychnis sylvestris*, *Mercurialis*, *Hieracium paludosum*, *Valeriana sambucifolia*, *Cardamine amara* β *hirta* (Koch), bland *Alnus glutinosa* och *incana*.

Stiger man nu upp ur en sådan däld, så befinner man sig än i en grönskande äng, der den vackra *Arnica montana* samt *Trollius* och *Platanthera chloranta*, jemte våra vauliga ängsväxter såsom *Melampyrum pratense* och *sylvaticum*, frodas i skygd af Ekars, stundom en ensam Linds eller Alms lummiga krona, — än i en steril beteshage, der *Carlina vulgaris*, *Gnaphalium dioicum*, *Jasione*

montana, *Myosotis stricta* och *Hieracium Pilosella*, m. fl. skaffat sig ett svagt rotfäste i gruset mellan Enbuskarne, — än på ett åkerfält eller i en skogsdunge. — Så omväxlar på mångfaldigt sätt slutningarnes utseende; men som naturligt är, erbjuda de nedtill en långt gladare anblick än den, som framställer sig närmare höjderna, der dessutom en och annan urklippa träder fram i dagsljuset. Vid foten af dessa, isynnerhet när de visa sig i slutningarne vester om den stora hufvuddalen, hvarest de i allmänhet äro af en mindre torr natur, påträffas en liflig grönska: här växa t. ex. *Lychnis sylvestris*, *Hieracium paludosum*, *rigidum*, jemte flera former af *Hieracium murorum* närmaste, samt *Galium Aparine* β *infestum*, — den sistnämnda så till myckenhet som dimensioner ovanlig. De vestra slutningarne, som äro mera branta, äro eljest, isynnerhet på vissa ställen, vida mindre grönskande än de östra. Så upptagas t. ex. vid de så kallade Dunkhallar stora sträckor af idel beteshagar, alldeles öfverklädda af låga Al- och Enbuskar, som här och der på ett öfverraskande sätt smyckas af stora och prydliga, hvita blommor, tillhörande *Rubus suberectus* hvars glänsande stjelkar och blad bana sig väg genom de täta buskarne.

I den gula sanden på Wetterns strand från östra ändan af staden ända till den en half mil derifrån utlöppande Husqvarna-strömmen växer *Elymus arenarius* i större och mindre grupper, hvilka sammanhålla sanden till ett slags fasta bankar, på hvilka *Carex arenaria*, *Silene inflata*, jemte några andra växter, såsom *Centaurea Scabiosa* och *Sinapis arvensis*, slagit sig ner. Med Wettern stå de små sjöarne Lillsjön och Råcksjön i förbindelse. Dessa båda åter skiljas sinsemellan endast af ett smalt bälte, som utgöres, liksom en del af deras öfriga stränder, af våta, flacka kärr, blott sparsamt beväxta med smärre Al- och Pil-buskar, omkring hvilkas rötter *Aspidium cristatum* och *spinulosum* m. fl. skjuta upp. På de större eller mindre mellanrummen mellan dessa buskar utgöres vegetationen på våtare ställen af *Glyceria fluitans*, *Scirpus palustris*, *Selinum palustre*, *Cicuta virosa* och dylika, på något torrare af åtskilliga *Carices*, såsom *paludosa-spadicea*, *chordorrhiza*, *limosa*, *paradoxa* och *teretiusscula*, m. fl. och ned emellan dessa ser man *Utricularia intermedia* (allmänast),

minor, *vulgaris*, *neglecta* (i Ryhofs trädgård) samt *Bremii* (söder från Ryhof), jemte de vanliga *Drosera*-arterna. Stundom äro dessa kärr tufviga och mossartade, då de utom med *Drosera*-arterna äro beväxta med *Rubus Chamamorus*, *Oxycoccus palustris*, *Andromeda polifolia* och *Scheuchzeria*. Äfven *Malaxis paludosa* sticker upp ur tufvorna. Ungefär af lika beskaffenhet äro Storåns omgifningar. Denna å framskrider makligt i några hugtningar på djupet af den stora hufvuddalen, tilldess den uttömmar sig i Lillsjöns södra ända. I ån, liksom också i småsjöarne, träffar man, utom några *Potamogetoner* såsom *natans*, *lucens*, *rufescens* och *perfoliatus*, *Nymphaea* och *Nuphar luteum*, *Arundo Phragmites*, *Scirpus lacustris* och *Typha angustifolia*; dessutom i Räcksjön och den s. k. kanalen (en utdikning af Räcksjön) *Potamogeton crispus* och *obtusifolius*, samt *Ceratophyllum demersum*. Vid eller på sjelfva bräddarne af dessa vatten förekomma: *Iris Pseudacorus*, *Mentha sativa*, *Stellaria glauca*, *Nasturtium palustre*, *Scutellaria galericulata* och *Acorus*, m. fl.

Men gerna öfvergår jag till det ungefär en half mil öster om Jönköping belägna Husqvarna. Detta är i mera än ett afseende ett smycke för hela trakten: botanisten beundrar den frodiga vegetationen, natursinnet de herrliga vattenfallen, som dåna och brusa emellan de på ömse sidor brådstupande klipporna. Dessa vattenfall hafva nemligen genombrutit den höga bergås, som stryker längs efter Wetterns östra sida ända till ett par mil norr om Grenna. Här vid Wetterns sydliga ända äro de mot sjön vettande bergväggarne isynnerhet beklädda af en sällsynt rikedom på våra ädlare löfträdarter: Almar, Rönnar, Applar, Askar, Lindar, Ekar, Oxlar och Lönnar, hvilka trängas här om hvarandra. Emellan dessa bildas de tätaste snår af *Rhamnus*-arterna, *Rosa mollissima*, *canina* och *dumetorum*, de vanliga *Ribes*- och *Crataegus*-arterna, *Lonicera Xylosteum*, *Cotoneaster* och *Daphne*, men framför allt af *Berberis*, som här växer i oerhörd mängd. På de sparsamma mellanrum, som dessa lemna, ser man *Arabis hirsuta*, *Origanum* och *Clinopodium*, *Sedum Telephium* och *annuum*, *Agrimonia*, *Thymus Acinos*, *Melica nutans*, *Geranium lucidum* och *sanguineum*, *Jasione*, m. fl. — Nedanför denna bergås återkomma de herrliga, förr omnämnda,

sluttande Ekängarne med sin *Arnica*, *Hieracier* och *Melampyrer*. Men en yppigare vegetation än den, som framställer sig i Husqvarna-strömmens dal, är åtminstone sällsynt. Skummet från de branta fallen bestänker de omgifvande bergväggarne och deras vegetation med ett ständigt och oändligt fint duggregn, och när nu solen badar på emot de sålunda fuktade branterna, så uppdrifves vegetationen till en otrolig yppighet. Sådane växter som *Convallaria verticillata*, *Campanula latifolia*, *Valeriana sambucifolia*, *Scrophularia*, *Actæa*, *Angelica*, *Epilobium angustifolium* och *Hieracium paludosum*, samt de vanligaste *Aspidium*-arterna frodas här i största massa och i ovanliga dimensioner. Såsom vanligt på likartade ställen ser man kring de ur den svarta myllan framsipprande, kyliga, vattendragen och kring de murkna rötterna af till hälften nedfallna Almar, Lindar och Häggar, *Chrysosplenium* och *Majanthemum Convallaria*, strödda på en glänsande matta af *Mnium affine*, *lingulatum*, m. fl. Att det nu sagda icke eger sin tillämpning på öfra hälften af de väldiga bergmassor, som uppresa sig öfver forssen på dess norra sida, faller af sig sjelft, då dessa genom sin riktning äro utsatta för middagssolens brännande strålar och dessutom äro för höga för att ända till topparne kunna hinnas af forssens rykande skum; tvertom förmå dessa endast framalstra en torftig tallskog, med *Carex digitata* och *montana* samt *Luzula pilosa*, jemte de högre och solbrända urklippornas trogna följeslagare, såsom: *Geranium sanguineum*, *Jasione montana*, *Crepis tectorum* och *Viola tricolor*. Här förekommer äfven *Hypericum montanum*, samt en raritet för Jönköpingsfloran, neml. *Platanthera bifolia*.

Husqvarna-strömmens nedre lopp, d. v. s. emellan fallen och dess utflöde i Wettern, går fram genom en jemn mark, hvarföre den utbreder sig och bildar ett stort, mer eller mindre vattensjukt kärr, midtigenom hvilket den egentliga strömfåran stryker fram. Närmare Rumlaborg, der kärret består af en tuffig gungvall, som karakteriseras af sin rikedom på *Oxycoccus palustris*, *Carex limosa*, *Drosera*, *Schænus albus* etc. förekomma dessutom flera mindre vanliga, men dock för sådana kärrmossar särdeles karakteristiska växter, såsom *Carex irrigua*, *livida* och *pauciflora*, *Schænus fuscus*, *Salix ambigua*,

samt *Malaxis paludosa*, hvilken icke här, såsom på andra ställen der jag sett den, växer på tufvorna utan emellan desamma nästan i sjelfva vattnet. På en fastare plats, hvilken här liksom nästan alltid på likartade ställen bildar ett slags ö uti det sankt kärret, beväxt med några små halfmurkna, af lafvar och Mossor beklädda, Tall- och Björk-telningar, samt *Ledum palustre*, växa *Pyrola media* och de enda exemplar af *Orchis latifolia*-gruppen, som jag sett i hela Jönköpingstrakten. I likhet med Storåns nedre lopp, samt Lillsjön och Råcksjön omgifves äfven Husqvarna-åns mynning af mycket sankt kärr med *Cicuta virosa* och dylika emellan af Albuskar beväxta tufvor; här och der bland dessa buskar gunga ett par anmärkningsvärda former af *Calamagrostis lanceolata*-gruppen*) sina glänsande vippor på höga men, i jämförelse med höjden, spensliga strån.

Det är öfverflödigt att vidare tala om traktens utseende. Hvar och en känner t. ex. att det i en bergsbyggd förekommer smärre skogskärr med en *Sphagnum*-matta midti, som ej når stränderna, hvilka återigen närmast vattnet äro beväxta med *Carex stellulata* och *vulgaris*, samt *Juncus conglomeratus* och *effusus*, o. s. v. Öfverflödigt är det väl också att tala om de steniga och magra beteshagarne, öfverklädda med *Lingonris* emellan den mer eller mindre täta Björkskogen. Jag tror mig således efter att hafva lemnat en kanske föga upplysande

*) Så förekommer på sistnämnda ställe en stor, något gröfre, form med yfvig, starkt färgad, lutande vippa, stora småax, grof och stråft borst, som utgår ur toppinskränningen och är ungefär 3 gånger så långt som densamma. Vid Storåns nedre lopp deremot förekommer en annan med mindre, ljusare, mera upprätt vippa, stråft borst, som utgår från skalets rygg och öfverskjuter detsamma med ungefär toppinskränningens dubbla längd. Hvad borstet beträffar, är således mellan dessa båda former blott den skillnaden, att det hos den förra såsom ryggnerf följer skalet ända till toppinskränningen, då det deremot hos den sednare formen släpper detsamma ungefär vid dess midt. Hr D:r Hartman anser den förra vara *C. Phragmatoides*, den sednare *C. Halteriana*. — Utom dessa båda finnas i trakten flera former af *Calamagrostis stricta*, bland hvilka en mycket stor med breda, platta blad, mörkblå, i toppen något krökt vippa, förtjenar att nämnas. Denna växer vid Sanna by på fuktig ängsmark utmed Wetttern.

profbit af de särskildta mera karakteriserande vegetationsförhållandena för trakten, kunna öfvergifva detta gebit.

Vore nu fråga om att anställa en jemförelse emellan en trakt vid Wетterns norra ända med den nu omtalda vid dess södra, så skulle jag i afseende på naturskönheten, huru högt Jönköpingstrakten än förtjenar att prisas, likväl vilja föredraga en utaf Wетterns norra omgifningar, nemligen Medevi- och Motala-trakten, och såsom skäl anföra den behagliga, omväxlande physiognomi, som talrika uddar och en mängd små holmar, öfversålade öfver Wетterns norra del, gifva hela trakten, då deremot dess tomma, flacka, södra halfva utan några vikar eller holmar i detta afseende har något ängsligt och ödsligt i sitt utseende, hvilket dock närmast Jönköping till en del döljes af herrliga omgifningar. Norra delen af Wетtern täflar med de närliggande nejderna i naturskönhet, — om vatten och land i detta afseende kunna jemföras; — icke så den södra: här har landet ett afgjordt företräde. — För att nu tala om vegetationsförhållandena så skulle man, om man blott öfvergifver den mathematiska noggranheten, kunna likna hela sträckan utmed Wетterns östra sida från Medevi till Jönköping vid 2:ne cirkelradier med Omberg till medelpunkt. Hvad då först sjelfva centrum beträffar, så är den visserligen till och med något excentrisk, men har dock det gemensamt med alla andra medelpunkter att, jemförd med de öfriga punkterna, hafva en mängd egenheter, hvaribland den egenskapen, att alla andra punkter på radierna symmetriskt ordna sig kring densamma, ty med sin egna vegetation har Omberg först och främst både uppåt och nedåt landet en del af Östgöta-slätten till granne; derefter vidtager en i afseende på vegetationen något mager, bergaktig, bygd, till dess ytterst, i sjelfva periferien vegetationen liksom koncentreras, hvarigenom betraktaren stöter på ett nytt hufvudmoment, som genom sina afvikande egenskaper ånyo hejdar honom i hans analytiska undersökningar. Men icke nog med att vegetationen är liksom mera koncentrerad i dessa punkter, utan en viss motsvarighet tyckes till och med ega rum mellan dessa punkters inre vegetationsförhållanden. Man öfvertygas lätt här-om, då man vid anställda undersökningar finner att flera

karaktiserande växter förekomma på båda dessa ställen ungefärligen lika sammanparade. Som exempel härpå kunna anföras de förut nämnda mossartade kärren med *Carex limosa*, *Drosera*, *Malaxis paludosa*, *Schœnus albus*, m. fl. Vidare Ekängarne och de på *Impatiens*, *Stellaria nemorum*, *Scirpus sylvaticus*, så rika dälderna, hvilka visserligen äro sällsyntare i Medevi-trakten, men dock finnas. Öfverhufvud är Medevi-trakten rikare på arter, hvaremot vegetationen är vida yppigare i Jönköpings-trakten. Dock finnas flera växter på sednare stället, som icke blifvit funna på det förra. Hit höra: *Imperatoria Ostruthium* (vid Sanna), *Convallaria verticillata* (Husqvarna och Ekängen), *Utricularia neglecta* och *Bremii*, *Mercurialis* (allmän i trakten), *Veronica spicata*, *Elymus europæus*, *Potamogeton obtusifolius* och *crispus*, *Allium ursinum* (i fåran efter en uttorkad ström norr om Husqvarna), *Aquilegia vulgaris* (Husqvarna), *Mentha sativa*, *Dentaria bulbifera*, *Erysimum Alliaria* (båda dessa vid Husqvarna), *Erysimum hieracifolium* (fl. st. såsom Rosenlund, Jordbron, Slottsvallarne), jemte några andra.

Bland mindre allmänna växter kan jag, utom de redan nämnda uppräknade följande ur Jönköpingsfloran: *Avena strigosa* och *intermedia* (Ryhof, Torpa), *Salix viridis* (närmare staden), *Glyceria plicata* (Rumlaborg, Ryhof, Ekhagen), *Holcus lanatus* (allmän), *Viola epipsila* (Ryhof), *Pedicularis sylvatica* (Fiskarhemmet), *Cardamine impatiens* (Husqvarna), *Anemone ranunculoides*, *Filago minima* (Fiskarhemmet), *Lamium intermedium* (Borgmästarns torp), *Carex speirrotachya*, *remota* och *sylvatica* (vid Husqvarna), *Stratiotes* (Ryhof), *Humulus*, *Orobuchus niger* (Husqvarna), *Carex paradoxa*, *Acorus Calamus* (Ryhof), m. fl.

Slutligen förtjenar att anmärkas i hvilken fullkomlig öfverensstämmelse Jönköpingsfloran står till traktens lokala förhållanden i förening med dess geografiska läge. Oaktadt hela det ifrågavarande området utgör så att säga en fortsättning och slutet af Wetteren med dess stolta förmurar, och resliga berg och höjder således i hästskoform innesluta en dal, som endast är öppen mot den kyliga nordanvinden, så har dock icke denna missgynnande omständighet alldeles hindrat en och annan mindre ömtålig kolonist från de närgränsande sydliga trakterna

att här slå neder sina bopålar. Exempel härfpå lemna *Imperatoria*, *Mentha sativa*, *Salix ambigua*, *Utricularia neglecta*, samt utom några andra äfven den ytterst allmänna *Platanthera chlorantha*, som nästan helt och hållet utträngt sin samart *bifolia*. Det bör härvid noga observeras, att inom ifrågavarande område icke finnes någon kalkformation — en omständighet, som genom sin egenkap att höja jordtemperaturen, plägar medföra en sydligare vegetation. Å andra sidan trifvas *Carex livida*, *irrigua*, *Viola epipsila*, *Polygonum viviparum*, ganska väl. Äfven vegetationen i vestra delen af riket har här sina representanter, neml. *Convallaria verticillata* och *Stellaria nemorum*.

Mycket i denna natursköna trakt har troligen undgått min uppmärksamhet; med tre à fyra excursioner uträttar man icke mycket. Det skulle derföre vara mig intressant att när tid och omständigheter så medgifva, få utvidga mina rekognosceringar, samt efter förmåga uppsåra och granska de alster, som inom det förra lilla området undgått min väg eller uppmärksamhet.

II. Litteratur-öfversigt.

1. *Decandolle, Prodrômus Systematis naturalis Regni vegetabilis. Pars XII. Parisiis 1848, 707 p.*

Åter hafva vi nöjet anmäla en ny del af detta värdefulla och raskt framskridande verk. Den upptages till det mesta af *Labiatae*, framställde af familjens berömda monograf Bentham. Det öfriga innehåller smärre familjer: *Selaginaceæ* (förf. Choisy), *Stilbaceæ* (förf. Alph. DC.), *Globulariaceæ* (förf. Alph. DC.), *Brunoniaceæ* (förf. Alph. DC.) och *Plumbaginaceæ* (förf. Boissier).

Labiatae. Beträffande Skandinaviska arter och släkten, afvika författarens åsigtter från de hos oss allmännast antagne i följande: *Mentha hirsuta* L. upptages som varietet af *M. aquatica*. *M. sativa* L. och *gentilis* L. föras med! såsom synonymier till *M. arvensis* L. *M. lapponica* Wbg upptages deremot som egen art. — *Thymus Chamædrys*

Fr. anföres under *Th. Serpyllum* såsom varietet. — Släktet *Clinopodium* indrages under *Calamintha* (*Cal. Clinopodium* Bth.). — *Stachys ambigua* Sm. är var. γ hybrida af *S. palustris*. — *Galeopsis versicolor* Curt. och *pubescens* Bess. anses såsom varr. af *G. Tetrahit*. — Släktet *Galeobdolon* bildar en section af *Lamium* (*L. Galeobdolon*). — *Ballota ruderalis* och *fetida* äro upptagne som varr. under *B. nigra* L. — *Ajuga alpina* L. anföres såsom synonym till *A. genevensis*.

Plumbagineæ. Med Prof. Fries upplöser Förf. *Statice Limonium* L. i tvenne arter. Härvid bibehålles namnet *Limonium* för den trindstänglade arten och *S. Behen* Drejer upptages derunder som varietet. *S. bahusiensis* Fr. uppställs i enlighet med Prof. Fries' uppfattning och bestämning deraf. — *Armeria purpurea* Koch upptages som var. under *A. elongata*. N.

2. Årsberättelser om botaniska arbeten och upptäckter för åren 1843 och 1844 till Kongl. Vetenskaps-Akademien afgifne den 31 Mars åren 1843 och 1844 (?) af Joh. Em. Wikström. Förra delen. Stockholm 1849, P. A. Norstedt & Söner, p. XXIV 427, 8:o.

Ett af de företag, hvilka bidragit till vårt fosterlands gagn och ära, är denna samling af den vetenskapliga forskningens resultat, som innefattas i de af Kongl. Vetenskaps Akademien i Stockholm utgifne årsberättelser. Dessa arbeten ej allenast verka gagnande på hela vetenskapens utveckling — såsom ställande bredvid hvarandra de olika åsigterna och de gjorda upptäckterna — de äro företrädesvis för oss af det största inflytande, af den oundgängligaste nytta. — Det gifves nemligen i vårt land blott ett ringa antal personer, nog förmögne att sjelfve kunna förskaffa sig alla de arbeten, hvilka redogöra för de vetenskapliga framstegen; våra offentliga biblioteker, så rika de än på några få ställen tyckas vara, hafva dock ett alltför obetydligt rörelsekapital att anskaffa alla de nyare eller viktigare verk, som årligen utgifvas; tidskrifter, äfven de, som egna sig till redovisning af den nyare giediegnare litteraturen, bära sig aldrig, af brist lika mycket på offentligt som enskildt understöd.

Hvårt skulle då synnerligast de yngre vetenskapsidkarne vända sig, för att taga vara på och draga sig till nytta det gagnande af sednare tidens arbeten och erfarenhet? — Det var Berzelius, som genomdref, att den Svenska Vetenskaps Akademien skulle, genom af dess Intendenter utgifne årliga berättelser om Vetenskapernas framsteg, ersätta hvad yttre förhållanden ej kunde göra, i fråga om naturalhistoriens utbildning i vårt land.

Hvad Berzelius genom dessa arbeten verkat inom och utom fäderneslandet, derom skola Chemiens och Physikens häfder bära oförvanskeligt vittnesbörd. — Och af huru viktigt inflytande på vetenskapen om växterna de botaniska Årsberättelserna varit, derom höfves det icke oss att orda. »Wir freuen uns,» säger Oken, »dass es Menschen gibts, von denen man sagen kann, dass sie sich für die Wissenschaft und sogar für die Bequemlichkeit Anderer aufopfern.»

Ty i dessa Årsberättelser har den obemedlade nära nog ett rikt, fullständigt och i alla hänseenden värdefullt botaniskt bibliothek, den äfven med original-verken utrustade en concis och sann öfversigt, alla en ymnig källa för inhemtandet af den nyare forskningens vunna insigter.

Det är ur denna synpunkt vi tro oss böra betrakta dessa årsberättelser, snarare såsom ett Archiv, der under samvetsgrann vård vetenskapens förhandlingar bevaras, tillgängliga ej blott i dag, utan äfven i en sen framtid. Dermed torde ock till någon del förfalla den anmärkning, mången velat göra i afseende på dessa arbetens stundom fördröjda utgifvande, hvarigenom man ansett flertalet af de upptäckter de meddela redan hunnit af andra rön utmönstras och öfvergifvas.

Att ingå i referering af den nu ifrågavarande delens innehåll är af flera skäl öfverflödigt. Den sluter sig i allt väsendtligt på det närmaste till sina föregångare; den upptager, såsom de, större eller mindre utdrag af viktigare arbeten, med hufvudsakligt afseende på det, som kan intressera den Svenska Florans bearbetare; den redogör, såsom de, för de framsteg och upptäckter, som i större eller mindre vidd kommit vetenskapen och dess idkare till godo; den är, korteligen taladt, en botanisk krönika för åren 1843 och 1844.

I denna förra del redogöres endast för den Phyto-graphiska afdelningen, upptagande följande sectioner: I. *Artificiellt System.* II. *Naturligt växtsystem.* *Floror.* *Beskrifningar öfver botaniska trädgårdar.* *Trädgårds-kataloger* och *Skrifter i Trädgårdsskötseln.* *Botaniska läroböcker.* *Bot. Journaler och Periodiska arbeten.* Blotta innehålls-förteckningen uppräknar 541 artiklar, utom alla dem, som flerstädes finnas tillagde i noter under texten!

Det vore kanske möjligt att redogöra för dessa så talrika ämnen efter en annan plan, än den Hr Prof. Wikström lagt till grund för sitt arbete. En och annan skulle kanske finna dessa historiska referater, dessa fullständiga titlar, dessa stundom vidlyftiga utdrag, denna minutiosa noggrannhet i alla uppgifter, detta afhållande från allt subjektivt tycke i åtskilliga hänseenden böra vika för ett annat framställningssätt. Hurusombelst — det gifves tvifvelsutän ingen, hvilken, då han tagit sin tillflykt till dessa Årsberättelser för att deri söka några uppgifter, ledningar eller kunskap, ej funnit hvad han sökt och, liksom referenten, tyckt denna gedigna och gagnande samling bära på hvarje sida vittne derom, att dess författare arbetat ej blott för den nu lefvande generationen, utan ock, liksom det lärda samfund, till hvilket Han hör, »för efterkommande». A—n.

3. *Synopsis plantarum vascularium in regione Ma-leri orientali-boreali sponte nascentium.* Auctore C. J. Lindeberg. Upsalia 1848, P. Hanselli, p. 33, 8:o maj.

Af huru stor vigt för den fullständiga utredningen af ett lands vegetativa förhållanden det är, att de spridda punkterna noggrant undersökas, med hvarandra jemföras och först sedermera allmänna, landets hela vegetation rörande, slutledningar och skildringar framställas, har, till vetenskapens fromma, blifvit ett af dess axiomer. Men till en sådan fördels vinnande fordras, att dessa undersökningar riktas, så vidt möjligt är, på mera omfattande, mera utmärkta lokaliteter, och största gagn erfar botaniken af den fullständiga kännedomen af en egendomlig region.

Men det är icke lätt att alltid bestämma, hvad en växtregion är; den inneslutes ej af en sockens, knappt af ett landskaps gränser; det är ej bergshöjder, som utgöra dess centralpunkter, ej floder som bilda dess rämärken. Det är kring en större vattensamling den breder sig och mångfalden af dess alster beror på modifikationerna inom de vid denna bassin liggande trakterna.

En bland de mest bestämda, mest intressanta växtregioner i vårt land är Mälarens. I hjertat af Sverige, genom vattendrag, nedflödande från de allestädes omgifvande landthöjderna, erhållande tributer af dessa skiljda provinser, har den att uppvisa en rikedom, en mångfald af växter, som få andra och som dock mera än i mången annan genom sin öfverensstämmelse utgör karaktéristiken af den rent Svenska Floran. Ty i Skåne emottager den Tysklands representanter och i de nordligare trakterna lemnar den sina skatter åt den arktiska. Det måste således gifvas endast få trakter, så värda undersökning och skildring som denna,

Också hafva många gjort den till föremål för sina studier. Fischerström har lemnat en visserligen ej fullständig eller felfri »Beskrifning öfver Mälaren». Carlsson utgaf under Thunbergs tid en Flora Strengnäsensis, sedermera förökad genom uppsatser af Hr Hoffstedt, införda i Bot. Notiser. Hamp. von Post har, likaledes i denna tidskrift, skildrat det vestligaste hörnet af Mälarefloran, Schagerström i *Conspectus Veget. Upl.* meddelat resultaterna af sina excursioner på de till Uppland hörande delarne af Mälarens område, och sednast har Lindeberg, äfven i Bot. Not., gifvit nya växtuppräknin- gar för denna trakt. Foga vi nu till dessa bidrag Stockholms Flora af Prof. Wikström och denna nu ifrågasvarande afhandling, så kunna vi glädja oss öfver en temligen fullständig bearbetning af Mälaretrakternas intressanta vegetation.

Vi hoppas att inom kort kunna framlägga en redaktion af alla dessa behandlingar af ett och samma ämnes särskildta delar, och dymedelst lemna en öfversigt af denna vigtiga regions växtgeographiska förhållanden. För närvarande hafva vi endast velat i korthet anmäla Hr Lindebergs Gadualafhandling.

Inledningen (p. 1—13) innefattar den sedvanliga redogörelsen för Florans vidd, jordgrund, delar, temperatur, samt en skildring af de särskilda trakternas mera egendomliga blomsterskatter; der meddelas äfven en tabellarisk öfversigt af de förherrskande växtfamiljernas artantal, der författ. jemfört denna Floran med den kring Strengnäs, Stockholm, vestra Mälaretrakten och hela Skandnaviens. Förhållandet mellan dessa familjer har förf. ytterligare åskådliggjort genom att framställa den del af hela växtnumerären, som belöper sig på hvarje familj; och sluteligen uppräknat de växter, hvilka inom detta område finna sin nordliga gräns. Härpå följer sjelfva växtförteckningen, i enlighet med Prof Fries' Summa Veg. Scand., med utsatte lokaler för de sällsyntare och flerfaldiga, om noggrann observation vittnande, iakttagelser. Denna Tidskrifts inskränkta utrymme tillåter oss ej lemna välförtjent plats åt de utdrag, vi önskade härifrån kunna meddela. Till och med i typografiskt hänseende är arbetet ett af de förtjenstfullaste vi äga. A—n.

4. *Plantarum vascularium in regione Telge borealis sponte crescentium Synopsis.* Auct. J. E. Wahlström. Upsaliæ, Wahlström & Co. 1847, p. 40, 8:o.

Att det i sednare tider vaknat en håg att undersöka den skandinaviska jordens växtalster och att de flesta botanikens unge idkare med förkärlek granska sin hembygds vegetation, är en i sanning glädjande företeelse. Genom dessa bidrag vinna vi småningom den fullständigare kännedomen, och en noggrann framställning af vår halfös växtgeographiska förhållanden blir först genom dessa förarbeten möjlig.

De unge forskarne äro dock icke många, men flere de lokaler, som i och genom sin viktiga belägenhet tarfva all möda, all undersökning. Om ock således intet arbete i denna vetenskap, huru litet det än må vara, är ogagneligt eller i en viss mening fåfångt, kunde man dock önska, att krafterna användes på de värdigaste föremål.

En undersökning af Norrtelge-trakten är alltid intressant. Belägen ($59^{\circ} 45' 57''$ lat., $36^{\circ} 11' 15''$ long.)

ytterst mot öster af Uppland, utgörande gränsen mellan Ålands haf och den egentliga Östersjön, gifva bergen och vattendragen denna trakt en helt annan physiognomi än den det öfriga af landskapet äger. — Men Hr N. E. Forssell hade i Bot. Not. 1844 p. 33—45 och Mag. Schagerström ej allenast i sin uppräknig af de i den nära intill staden liggande Roslagsbro socken förekommande växter, utan särdeles i sin *Conspectus vegetationis Upplandicæ* lemnat ganska fullständiga underrättelser om denna nejd, så att man genom dessa arbeten hade kännedom om de växt-alster, som här förekomma. Vi hade således hellre önskat att vårt lands ej rika botaniska litteratur fått emottaga någon annan förökning — t. ex. en framställning af vegetationen på de öar, som utgöra Stockholms skärgård, hvarest vi föreställa oss många rika efter-skördar ännu gro —, men äro dock glade, att få till de föregående samlingarne i nordisk växtgeographi lägga denna afhandling.

I den korta inledningen redogöres för florans omkrets (vid pass en mil kring staden), jordgrundens beskaffenhet (urberg, öfvergångsformation, lera och sand), geographie samt hafvets temperatur (+ 15° + 21°). Sjelfva växt-uppräknigen är baserad på Prof. Fries' *Summa Veget. Scand.* och innefattar *Phanerogamer* och *Filices* i 729 arter; för de sällsyntaste äro lokalerna i noterna korteligen angifna. Stundom äro några anmärkningar bifogade, såsom vid *Nuphar pumilum* att Förf. sommaren 1845 samlat en form, hvilken genom sina n. runda, djupt hjertlika blad med divergerande flikar förmodas vara *N. Spennerianum*; vid *Polygonum aviculare* uppmärksammas tvenne former: *domesticum*, herba viridi foliis latioribus; en annan *campestre*: herba fusca, foliis angustioribus (det gifves många mera notabla former, om man vill urskilja dem!), och slutligen *Convallaria multiflora* * *bracteata* Thom.: pedunculis omnibus in ramulos elongatis et ad basin florum foliis 1—4 minutis, en hos oss ej förut iakttagen monstrositet! A—n.

III. Strödda underrättelser.

1. Till de i förra numret meddelade uppgifter på under de 2:ne sednare åren afledne celebrare botanister, få vi meddela ett tillägg. I Wien dog neml. $\frac{1}{4}$ 49 L. Trattinick, »hvars talrika botaniska skrifter, visserligen utgifne i bästa afsigt, ej kunde vinna det erkännande, som deras författare deraf väntade sig».

2. Hr Magister C. J. Lindeberg är förordnad att, i ledigheten efter Akad. Adj. Areschoug, hvilken redan anländt till Upsala, bestrida lärarebefattningen i Natural-historia vid Götheborgs Gymnasium.

3. I Numr. 3 och 4 af tidskriften Flora har Wimmer i Breslau lemnat en förteckning öfver de i Schlesien vidt växande Pil-arterna, samt i bihang dertill framställt dels de öfriga europeiska arterna, dels anmärkningar rörande synonymie o. s. v. Såväl med afseende på den egendomliga hybriditets-älsigt, hvilken Wimmer i så vidträckt mening hyllar vid frågan om detta släktes arter, som i sammanhang med de bestämningar af Central-Europas Salices, hvilka Reichenbach nyligen lemnat i sitt mästerverk *Iconographia* &c., skola vi i det följande meddela ett utförligare referat öfver båda de nyssnämnda arbetena.

Anhållan.

Allt sedan Wahlenberg i företalet till sin *Flora suecica* (1831), genom en »Conspectus regni et vegetationis», och Lindblom medelst sina »In geographicam plantarum intra Sueciam distributionem Adnotata» (1835) lemnade Grunddragen till Sveriges växt-geographi, hafva Skandinaviska växternas geographiska förhållanden icke blifvit på något allmännare sätt belysta. Under den tid, som förflutit sedan ofvannämnde arbetens publicerande, har dock fäderneslandet blifvit i mångfaldiga riktningar genomforskad och rika och intressanta materialier hopbragta för en noggrannare kännedom af de särskilda trakternas vegetation. — Utgifvaren, som, dels genom egna utflygter och dels genom flere kamraters arbeten, från spridda lokaler erhållit icke obetydliga samlingar till en Nordisk växt-geografi, och tror det vara ett allmänt behof att framdeles ett sådant efter vetenskapens närvarande ståndpunkt lämpadt arbete framställes, ville därför värdsamt hos botanikens älskare och idkare anhålla, att få emottaga växt-förteckningar öfver de trakter, hvilka blifvit eller ännu kunna blifva föremål för botanisk undersökning. Må ingen tveka att lemna sådane därför, att de ej ännu synas completa; på den äfven föga afslutade förteckningen öfver en viss trakts till och med blott vanligare växtalster har mången ytterst vigtig upplysning ofta vunnits. Efter Författrarnes yttrade vilja skola dessa listor antingen i denna tidskrift meddelas — ehuru vi anse dylika uppräknningar förtjena ett annat öfentliggörande än i ett för läsbarare notiser ämnadt periodiskt arbete —, eller ock af Utgifvaren på det samvetserännaste till det uppräfnade ändamålet framdeles begagnas.